

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Mezinárodní politika Anwara Sádáta
Vojtěch Patříčný

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra blízkovýchodních studií

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Blízkovýchodní studia

Bakalářská práce

Mezinárodní politika Anwara Sádáta

Vojtěch Patříčný

Vedoucí práce:

Mgr. Veronika Kramářeková

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

.....

Rád bych poděkoval Mgr. Veronice Kramářkové za cenné rady, věnovaný čas a vstřícnost při vedení mé bakalářské práce. Zároveň bych chtěl poděkovat své přítelkyni za morální podporu při dokončování bakalářské práce.

Obsah

1	ÚVOD	1
2	ANWAR AS-SÁDÁT	3
3	PŘED JOMKIPURSKOU VÁLKOU	9
	3.1 Vnitřní boj o moc	9
	3.2 Jednání s USA	10
	3.3 Federace arabských republik	13
	3.4 Ochladnutí vztahů se Sověty	14
	3.5 Vypovězení Sovětů z Egypta	16
	3.6 Spojenectví Damašek-Káhira-Rijád	19
	3.7 Dezinformační kampaň a příprava na válku	21
4	ŘÍJNOVÁ VÁLKA	25
5	PO ŘÍJNOVÉ VÁLCE	27
	5.1 Sinaj I	27
	5.2 Sinaj II	30
	5.3 Meziobdobí	31
6	CESTA K MÍRU	33
	6.1 Cesta do Jeruzaléma	33

6.2 Camp David	34
7 ATENTÁT NA ANWARA AS-SÁDÁTA.....	37
8 ZÁVĚR	38
9 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	39
10 RESUMÉ	43
11 PŘÍLOHY	44

1 ÚVOD

Téma mé bakalářské práce jsem si zvolil, protože mne zajímá téma období egyptské historie, konkrétně významného přelomu v zahraniční politice Egypta ve 20. století, o který se zasloužil prezident Anwar as-Sádát. V českém prostředí se mnoho prací věnuje předešlému prezidentovi Gamál °Abd an-Násirem a nadcházejícímu Muhammadu Husnímu Mubárakovi, ale o Sádátovi je napsáno minimum. Cílem mé práce bude zmapovat Sádátovu mezinárodní politiku především s USA, SSSR a vybranými zeměmi v regionu.

Na následujících stránkách bakalářské práce se budu nejprve věnovat životu Anwara as-Sádáta před získáním mandátu úřadu prezidenta. Zaměřím se především na faktory, které mohly Sádáta ovlivnit v jeho roli prezidenta. Popíšu také jeho politické začátky za egyptského prezidenta Gamál °Abd an-Násira a následné Sádátovo zvolení do úřadu prezidenta. Následně chronologicky zmapuji proměnlivé egyptské mezinárodní vztahy především se Spojenými státy, Sovětským svazem a ostatními arabskými zeměmi. Důležitým mezníkem v období vlády Sádáta je Říjnová válka, kterou se rozhodl zahájit se spojencem Sýrií. V období po válce navazuje sádátovský Egypt diplomatické vztahy s USA a s jejich pomocí úspěšně vyjednává příměří a následné mírové dohody s Izraelem.

V závěru práce se budu zabývat především cestou Sádáta do Jeruzaléma a uzavřením mírových dohod v Camp David.

Při psaní práce jsem využíval nejvíce knihy Josepha Finklestona *Anwar Sadat: Visionary Who Dared* a Jana Wannera *Krvavý Jom Kippur: Čtvrtá a pátá arabsko – izraelská válka ve světové politice*.

Při prepisech arabských názvů a jmen jsem vycházel z knihy Luboše Kropáčka *Duchovní cesty islámu*. U transkripce egyptských jmen jsem se držel tradičního přepisu.¹

¹ G namísto DŽ.

2 ANWAR AS-SÁDÁT

Anwar as-Sádát se narodil 25. prosince 1918 ve vesnici Mit Abul-Kum v úrodné oblasti delty Nilu (American-Israeli Cooperative Enterprise 2013). Během svého života často vzpomínal na onu krajinu, a dokonce „věřil, že tiché dovednosti vesničana se staly jeho faktorem v překonání nepřátel doma i v zahraničí.“ (Finklestone 1996: 1).

Jeho otec pracoval jako egyptský úředník v britské okupační armádě. Později byl převelen do Súdánu, kam spolu s matkou, dcerou súdánského osvobozeného otroka, odjeli. Rodiče na delší čas předali starost o syna babičce, která Anwara velice ovlivnila prostřednictvím vyprávění o novodobých hrdinech bojujících za nezávislost nejen Egypta. Většina příběhů a pohádek politického charakteru se vyznačovala značnou protiimperialistickou a patriotickou náladou. Mezi nejvlivnější a nejčastěji zmiňované patřilo povídání o Gándhím, Mustafu Kemalovi a Zahranovi, místnímu sedlákovi, jenž se postavil okupačním vojskům (Finklestone 1996: 1–7; Lorenz 1990: 37).

Po atentátu na anglického generálního guvernéra britsko-egyptské armády Lee Stacka, byl otec nucen v roce 1924 opustit Súdán a vrátit se se ženou zpět do Egypta. Po ztrátě práce se přestěhoval s celou rodinou do malého domu ve vesnici Kubrí al-Qubbah nedaleko Káhiry. Anwar se během středoškolských let pokoušel nastartovat hereckou kariéru, ovšem neúspěšně, a tak zájem otočil směrem k armádě (Finklestone 1996: 8).

V rámci velkého rozšiřování armády v roce 1936 se strana Wafd a Britové domluvili na založení Královské Armádní školy v Káhiře (jewishvirtuallibrary 25. 3. 2014). Potřeba náboru většího počtu důstojníků otevřela brány studentům z nižších středních vrstev. Ibrahím ChajrÍ Paša, vlivný člen privilegované třídy, mu přímluvou u komise jednoznačně dopomohl k přijetí (Finklestone 1996: 11).

Po složení závěrečných zkoušek na dvouletém studiu v Armádní škole sloužil jako poručík v Manqabádu. Zde se na jedné z každodenních diskuzí o aktuální egyptské situaci a problémech poprvé setkal s Gamálem ʿAbd an-Násirem (Sádát 1978: 19-20). Sádát významný okamžik pro další nadcházející dějiny Egypta popisuje následovně: „*Můj dojem byl, že byl seriózní mladík, který nesdílel se svými společníky zájem o žertování; ani by nikomu neumožnil, být k němu povrchní... mohlo by to urazit jeho důstojnost. Většina z mých kolegů proto držela odstup a dokonce se zdržela rozhovorům s ním pro strach z nedorozumění*“ (Finklestone 1996: 11). Vztahy byly zprvu doprovázeny vzájemnou nedůvěrou, později i hněvem ze strany Sádáta, protože Násir si připsal většinu zásluh ve formování Svobodných důstojníků bez Sádátovy spoluúčasti. Přesto všechno mezi nimi panovala po většinu času vzájemná úcta (Finklestone 1996: 11).

V roce 1939 Sádát nastoupil do služby Spojeneckých jednotek (Signal Corps) v Maadí, kde se poprvé setkal se šajchem Hasanem al-Banná. Al-Banná zastával myšlenky teokracie a odmítal formu evropské vlády v Egyptě. Společný britský protivník dal Sádátovi odvalu navrhnout boj pod jeho vedením, což šajch jednoznačně odmítl. Nicméně oboustranná spolupráce v boji proti okupantům odstartovala a trvala i za vůdce Hasana al-Hudajbího² během revoluce roku 1952 (Finklestone 1996: 12–13; Mitchell 1969: 94–106).

Sádát unikl v roce 1941 hromadnému zatýkání, když pomáhal ʿAzízu ʿAlí Misrímu³ dostat se do Iráku, kde se měl podílet na protibritském povstání (Finklestone 1996: 15). O rok později se spojuje

² Hasan al-Hudajbí (1881-1973): vůdce Muslimského bratrstva v letech 1949-1971 (Islammemo 2012).

³ ʿAzíz ʿAlí Misrí (1879-1965): generál egyptské armády (Goldschmidt).

v Káhiře se dvěma německými agenty. Neopatrnost a neprofesionalita agentů měla za příčinu jejich vyzrazení a Sádáta stála dva roky vězení (Gombár 2009: 521; Finklestone 1996: 17).

V roce 1944 z vězení utekl na svobodu a do konce 2. světové války se ukrýval. Když skončila, začal vést výcvik mladých mužů za účelem spáchání atentátu na Brity dosazeného ministerského předsedu Mustafu an-Naháse. Neúspěšný útok vedl k náhradnímu plánu - zabít ministra financí Osmana Pašu. Útočníci včetně Sádáta jsou však na základě náhodného svědectví vraždy uvězněni (Finklestone 1996: 20–21).

Dne 14. května 1948 byla vyhlášena nezávislost Izraele, Britům skončil mandát v Palestině a z území proto odešli. Reakce arabských sousedů nenechala na sebe dlouho čekat a ještě tentýž den vyhlásili Izraeli tzv. Válku za nezávislost. Židům se podařilo obhájit existenci svého státu a Arabové utrpěli hořkou porážku. Soudní proces (zastíněný probíhající válkou) s obžalovanými ve věci vraždy Osmana Paši se konal bez hlavního odsouzeného, který z vězení uprchl. Sádáta a ostatní obžalované soud zprostil viny (Finklestone 1996: 26).

V roce 1950 se Sádátovi podařilo vrátit k armádě a znovuzískat hodnost poručíka. Obnovil také kontakty se spolkem armádních činitelů, který se pod Násirovým vedením rychle rozrůstal. Říkali si Svobodní důstojníci (Rosen 1986: 36).

Svobodní důstojníci nespokojení s vedením země uvažovali o termínu převzetí moci v Egyptě na rok 1953. Ovšem nečekané rozhodnutí krále Farúqa I. rozpustit důstojnický klub pro ně bylo impulzem pro okamžité plánování převratu. Palác navíc získal seznam dvanácti spiklenců z řad důstojníků, a tak Násir musel za spěchu ustanovit termín povstání na 23. července 1952. Nečekaný problém nastal i pár hodin před

vypuknutím akce, když se velení armády loajální králi dozvědělo o chystaném převratu. Připravený podplukovník Júsuf Mansúr as-Sádiq zareagoval okamžitým povelům zahájit akci. Veškeré obsazení se obešlo bez krveprolití a jednotky získaly všechny důležité úřady během noci. Sádát byl ráno pověřen, aby v káhirském rozhlase oznámil obyvatelstvu převzetí moci do rukou armády. Další krok důstojníků, donutit krále Farúqa k abdikaci, se povedl a k cestě nástupu vojenské diktatury pod velením Nagíba nic nebránilo (Gombár 2009: 551–555; Rosen 1986: 41–43).

Vnitrostranické problémy a Nagíbovy kontakty s Muslimským bratrstvem nepřidávají prezidentovi na popularitě. V listopadu 1954 proto Násir přebírá úřad prezidenta (Gombár 2009: 558–561) a jmenuje Sádáta na pozici ministra státu. Sádát hraje významnou roli v zabránění arabským státům podepsat Bagdádský pakt v roce 1955⁴. Za značný úspěch můžeme pokládat přesvědčení jordánského krále Husajna, aby odmítl britskou nabídku i přesto, že na iráckém trůně seděl jeho bratranec (Finklestone 1996: 42).

O dva roky později, roku 1957, je Sádát dosazen na post generálního tajemníka Islámského kongresu (Nobel Foundation 1978 25. 4. 2014). Během reprezentování Egypta na islámských konferencích v zahraničí navazuje vlídné vztahy s monarchy Maroka, Saudské Arábie a Kuvajtu. Známosti mu značně ulehčí cestu v upevňování vedoucí moci v době, kdy se stane viceprezidentem (Goldschmidt: 209; Lorenz: 41).

⁴ Bagdádský pakt byla obranná organizace pro podporu společných politických, vojenských a ekonomických cílů založená v roce 1955, jejímž členy bylo Turecko, Velká Británie, Pákistán, Irák a Írán. Hlavním cílem paktu bylo zabránit komunistické invazi a podpořit mír na Blízkém východě (U.S. Department of State).

Násir se rozhodl jmenovat Sádáta viceprezidentem podruhé (poprvé mezi lety 1964-1966) v roce 1969. Stalo se tak za spěchu, po pokusu o atentát na Násira, před cestou na rabatský summit (Gombár 2009: 615; Wanner 2002: 78).

Porážka v Šestidenní válce roku 1967 otřásla základy Násirovy panarabsko-sociální ideologie. Pod tlakem arabských zemí a touhou získat zpět Sinaj vedl Násir tzv. opotřebovovací válku (1967-1970) (Lorenz 1990: 33; Lorch 2013).

Nevyřešená otázka palestinských uprchlíků Násira velmi zaměstnávala. Závažný problém s palestinskými uprchlíky vznikl po Šestidenní válce, kdy z palestinského území zabraného Izraelem prchali do sousedního Jordánska. Země se skýtala v chaosu občanské války, která vyústila atentátem na krále Husajna. Ten však přežil a jeho loajální armáda nepokoje drasticky potlačila (Sobotková 2013/2014). Následně započala jednání s představiteli zneprátelených stran, do nichž se zapojil Násir v roli mediátora. Vynaložil proto na rozhodujícím jednání hodně úsilí, aby mohlo dojít ke zdárnému konci. Umírá vyčerpán o dva dny později na srdeční infarkt (Rosen 1986: 58).

Po smrti Násira se řešila otázka nástupnictví. Většina vysoce postavených důstojníků a kandidátů se shodovala na udržení tzv. kolektivního vedení⁵. Sádát se jako prozatímní prezident chopil vedení parlamentu, kde mimo jiné ujišťoval Národní výbor o stoupenectví kolektivního rozhodování. Tímto si získává většinu a obdrží od Národního výboru nominaci (Wanner 2002: 79). Dne 15. října 1970 po jednoznačném výsledku občanského referenda se stává prezidentem

⁵

a poráží svého největšího protikandidáta ʿAlího Báligha Sabrího⁶. Jako předsedu vlády jmenuje civilistu Dr. Mahmúda Fawzího a viceprezidenty ʿAlí Sabrího a Husajna ʿAlí aš-Šáfího (Gombár 2009: 621; Cook 2012: 118).

⁶ ʿAlí Báligh Sabrí (1920-1991): v roce 1962 je Násirem jmenován na nejvyššího výkonného předsedu Arabské socialistické unie. Je často spojován s Násirovou orientací na Sovětský svaz. Po smrti Násira jeden z nejmocnějších mužů v Egyptě (Waldner).

3 PŘED JOMKIPURSKOU VÁLKOU

Začátek Sádátova prezidentského období je charakteristický upevněním jeho moci. Americká Ústřední zpravodajská služba však původně odhadovala délku Sádátova působení v úřadu maximálně na půl roku (Alterman 1998). Aby prezident vystoupil ze stínu charizmatického předchůdce, Násira, podnikl několik kroků, jimiž si získával uznání. Příkladem je Opravná revoluce, která zajišťovala změnu politiky, ekonomie a ideologie (Onwar 2000).

3.1 Vnitřní boj o moc

°Alí Sabrí, znám pro svou prosovětskou orientaci, získal od Moskvy podporu v prezidentských volbách. Neúspěch z voleb si jako viceprezident kompenzoval zvětšujícím se vlivem na spolurozhodování důležitých rozhodnutí. Příkladem je zájem Sabrího skupiny pro pokračování opotřebovací války, což Sádát jednoznačně odmítal, jelikož věděl, že musí rychle vymyslet způsob Sabrího odstranění, aby si udržel svůj nezávislý styl vlády. V rámci Opravné revoluce vystavil dekret zbavující Sabrího viceprezidentské funkce (Wanner 2002: 84–92; Kissinger 2004: 191).

Dne 10. května 1971 byly Sádátovi předány magnetofonové pásky s odposlechem nejvyšších činitelů z „vnitřního kruhu“. Musel jednat rychle. Zásah proti spiklencům se prezident rozhodl provést za pomoci nejoddanějších důstojníků, mezi něž patřil náčelník generálního štábu Muhammad as-Sádiq a velitel Prezidentské gardy generál Lutfí Nasíf. Obratně předběhl pokus vysoce postavených důstojníků docílit prezidentovy rezignace. Provedl čistky ve všech státních složkách a °Alí as-Sabrího s dalšími zrádci nechal odsoudit k trestu smrti, později změněný na doživotí. V projevu ze dne 14. května před Lidovým shromážděním oznámil počátek „opravného hnutí“. S podporou

parlamentu legitimizoval své kroky a rozpustil Arabský socialistický svaz, který plánoval znovu vybudovat po důkladných čistkách (Gombár 2009: 622–623).

Referendum o nové ústavě, konané 11. září, posilovalo moc prezidenta a zdůrazňovalo roli islámu. Změnil se i název státu ze Sjedenčené arabské republiky na Egyptskou arabskou republiku⁷. Nová ústava znamenala pro Sádáta potvrzení výhry vnitřního boje o moc a konečné oprostění se od Násirovské politiky (Gombár 2009: 623).

3.2 Jednání s USA

Ztracený Sinaj chtěl Sádát získat pomocí diplomacie a v případě neúspěchu i vojensky. V období od přelomu let 1970-71 se tak pokoušel pomocí postupného sblížení s USA, docílit mírového procesu s Izraelem (Wanner 2002: 82). Sádát byl ochotný pokračovat v mírové iniciativě, kterou Násir částečně začal akceptováním Rogersova plánu v létě 1970. Mírový plán, založený na arabském uznání Izraele výměnou za opuštění arabských oblastí, byl schválen na koncilu OSN v listopadu 1967 (rezoluce OSN č. 242). Sádát věřil, že dokáže USA přesvědčit ke spolupráci dvěma věcmi: „že *Egypt nebyl satelit SSSR a že on sám byl schopen garantovat všechny dohody nabídek Egypta a že pomáhání Egyptu dosáhnout dohody s Izraelem bylo v dlouhodobém zájmu USA, protože dnešní egyptský režim by byl ochotný a schopný kontrolovat komunismus v Egyptě a na Blízkém východě*“ (Johnson: 4–5).

První jednání s USA se konalo při příležitosti Násirova státního pohřbu. Povoláný americký ministerský úředník Elliot Richardson nezvolil vhodnou taktiku vyjednávání a Sádát nabyl dojmu nátlaku ze strany USA.

⁷ Název Sjedenčená arabská republika vznikla v roce 1958 při spojení Egypta, Sýrie a později i Jemene. V roce 1961 se svaz rozpadl, ale Egypt si název ponechal (Moderní dějiny 2009).

Po neúspěšném jednání následovaly Sádátovy osobní korespondence do Bílého domu. Henry Kissinger, poradce pro národní bezpečnost, však nebral mírové výzvy příliš vážně. Přesto iniciativa amerického prezidenta Richarda Nixona a souhlas izraelské premiérky Goldy Meirové⁸ vedl k rozhodnutí obnovit rozhovory pod záštitou OSN. Meirová odmítala návrh zmocněnce OSN o navrácení nabitého území v roce 1967. Premiérka lpěla na vyjednávání bez předem stanovených podmínek, s čímž Sádát nesouhlasil a vyjednávání se neuskutečnilo (Wanner 2002: 83–85).

Izrael netrpělivě očekával egyptské rozhodnutí, zda prodlouží devadesátidenní zastavení palby, které mělo vypršet dne 5. 2. 1971. Sádátovo opětovné rozhodnutí prolongovat příměří oznámil až 4. 2. na očekávaném veřejném vystoupení v Káhiře. V přednesu využil přítomnosti světových novinářů k dlouhému projevu, ve kterém silně kritizoval USA za svoji neústupnou podporu Izraele. Mimo to navrhl v rámci mírové iniciativy postupné znovuotevření Suezského průplavu (Wanner 2002: 84; Sadat: 1971).

Sověti mezitím se zájmem sledovali Sádátovy aktivity, aby neohrozil začátek mírové politiky *détente*⁹ s USA. Ruský velvyslanec v Káhiře Vladimir M. Vinogradov upozornil egyptského ministra zahraničí Mahmúda Rijáda na obavy Moskvy, který mu odpověděl: *„Přišel jste mi vyprávět o mírovém řešení? A o co se snažíme poslední roky? Co dalšího od nás čekáte? Nechci si s Vámi vyměňovat další argumenty a prosím jen, abyste své vládě sdělil, že naše armáda je nespokojena, neboť už dojednané kontrakty nejsou plněny a urgujeme proto co nejrychlejší splnění dodávek“* (Wanner 2002: 86).

⁹ *Détente* je politika snižující napětí mezi Spojenými Státy a Sovětských svazem diplomatickou cestou během Studené války (History 2009).

Sádát se v reakci na upozornění rozhodl pro osobní návštěvu Moskvy. Na začátku března vyjednával na tajném jednání se sovětským prezidentem Leonidem I. Brežněvem a sovětským předsedou Rady ministrů Aleksejem N. Kosyginem. Ruská strana se marně pokoušela dostat ze Sádáta plány na období po skončení platnosti dohody o zastavení palby. Úspěšný nebyl ani Sádát, když se domáhal dodávek stíhaček, dálkových bombardérů a operačních raket. Dočkal se pouze slibu dodávek méně důležitého vojenského materiálu (Wanner 2002: 86; Finklestone 1996: 71).

Doma nemohl ve vlastním zájmu uveřejnit neúspěch v Moskvě, a tak začal znovu naléhat na Ameriku, aby donutila Izrael stáhnout se z obsazeného území. Zároveň vyvolával domněnky blížící se války pomocí evakuace obyvatelstva z oblasti Suezského průplavu a dalších kroků jako zřízení Výboru pro přípravu země na válku. Kampaň nakonec přilákala zájem amerického státního tajemníka Rogerse, který upozornil Bílý dům na hrozící nebezpečí třetí světové války. Čelní představitelé USA ale nebyli stejného názoru (Wanner 2002: 87).

Veškerá Rogersova snažení a hledání kompromisu v územních otázkách označila Golda Meirová za naivní. Rogers tedy vyzval samotné Izraelce, aby zformulovali vlastní návrh. Nový plán, v němž odmítali rezoluci OSN č. 242, nekorespondoval se Sádátovou představou, a tak jej na konci dubna odmítl (Wanner 2002: 87–88).

Rogers, přesvědčen o Sádátově upřímnosti, se rozhodl jako první americký ministr zahraničí od začátku padesátých let podniknout cestu do Egypta (Johnson: 6). Před Rogersovým příletem Sádát oznámil, že *„podpoří další a možná poslední šanci na rozvinutí mírového úsilí“* (Wanner 2002: 88). Rozhovory probíhaly v přátelském duchu až do doby, kdy vyšlo najevo, že Rogers nemůže slíbit mír za území v souladu s rezolucí OSN č. 242. Frustrace Sádáta se zvýšila a důvěra v Rogerse

jako vyjednávače vymizela jak na straně Egypta tak Izraele (Wanner 2002: 88–89).

3.3 Federace arabských republik

Násir na konci roku 1969 uvažoval o možnosti federace se Súdánem a Libyí. Tento záměr měl být nejspíše jako varování Saudské Arábii za odmítnutí poskytnout finanční pomoc Egyptu a nebrat spolupráci Káhiry jako samozřejmost. Federace by lépe ochránila vládnoucí třídu a zvýšila by obranyschopnost Egypta, protože libyjské a súdánské letecké základny jsou mimo dosah izraelských bombardérů. Pro Sádáta by to znamenalo i další výhodu - větší kontinuitu k Násirově zahraniční politice a tím i ospravedlnění své politiky (Lorenz 1990: 42; Johnson: 5).

Myšlenka federace přišla od libyjského vůdce Muámmara Qaddáfího, jenž se pokoušel po vzoru Sjednocené arabské republiky vytvořit spojení Libye s dalšími arabskými státy. Po neúspěšném pokusu tzv. Tripolské dohody (1969) o federaci se Súdánem a Egyptem se o to pokusil znovu na začátku prezidentského období Sádáta (Vandevallé 2006: 87). Súdánský prezident Numejří musel zakročit proti participaci súdánské vlády s komunisty, což bylo Qaddáfího podmínkou. Větší překážkou se nakonec staly chybějící ústavní orgány potřebné pro schválení federace a Numejří musel odmítnout (Lorenz 1990: 42).

Súdán byl nahrazen Sýrií, která od nástupu Háfize al-Asada¹⁰ projevovala značný zájem o federativním spojení s Egyptem. V Běnghází dne 17. dubna podepsali prezidenti Egypta, Libye a Sýrie dohodu o započatí integračních příprav platnou od 1. září 1971. V čele federace byl koncil tří prezidentů, kteří odpovídali za sestavení plánu unie

¹⁰ Háfiz as-Asad (1930-2000): Syrský prezident od roku 1971 až do své smrti v roce 2000.

a za obecnou politickou koordinaci. Každý z členů prezidentského koncilu měl jeden hlas, což znamenalo riziko přehlasování Egypta. Proti tomuto bodu se postavil egyptský ústřední výbor a trval na tom, že Egyptu zůstane právo veta, čímž by získal autonomii uvnitř federace (Lorenz 1990: 43; Wanner 2002: 89).

Sádát předložil podepsaný dokument o federaci exekutivě Arabského socialistického svazu. Osmičlenný výbor včetně Alí Sabrího, ministra vnitra, předsedy parlamentu a tajemníka vládní strany Abda Muhsin Abú an-Núra se vyslovili proti. Sádát se následně odvolal k Ústřednímu výboru Arabského socialistického svazu, ale bez výsledku. Prezidentu se dostalo kritiky za neponaučení se z katastrof spojených s arabskou jednotou z let 1958 a 1961. Z nepříznivé situace vybrusil návrhem vytvořit malý podvýbor, který by vypracoval nový návrh federální dohody, jenž by uvolňoval pravomoc orgánů federace. Nejvyšší výkonný výbor předložený návrh odhlasoval (Wanner 2002: 89; Gombár: 622).

3.4 Ochladnutí vztahů se Sověty

Během mocenské krize se rozhodl Sádát vyřešit záležitost důvěry Moskvy. Už od počátku prezidentova mandátu mezi zeměmi panovala značná nedůvěra a Moskva dokonce vytvářela „kritickou“ kampaň proti Káhiře v arabském světě. Proto Sádát pozval na státní návštěvu předsedu prezidia Nejvyššího sovětu SSSR Nikolaje V. Podgorného a ministra zahraničních věcí Andreje A. Gromyka, aby podepsali dlouho diskutovanou smlouvu o sovětsko-egyptském přátelství a spolupráci na 15 let. Zajišťovala především pokračující dodávky zbraní a výcvik egyptského personálu. Ruská strana si smlouvou zajistila, aby Egypt nevstoupil do paktů či mezinárodních seskupení namířených proti nim (Wanner 2002: 92; Dawisha 1981: 46). Kissinger zastával názor, že *„smlouva dává Sovětům faktické veto na budoucí jednání, tudíž zvyšuje dlouhodobý sovětský vliv“* (Wanner 2002: 94).

Necelé dva měsíce stačily, aby se vztahy mezi Káhirou a Kremlem opět vyostřily. Egyptští výsadkáři zasáhli proti súdánským komunistům, kteří se pokusili 19. července svrhnout súdánského prezidenta Džáfara Nimajrího. Hlavní aktéři státního převratu se pokusili uniknout letadlem, ale při přeletu nad Libyí je zadrželi a poslali zpět. Moskva se snažila prostřednictvím Sádáta zachránit životy spiklenců, jenomže už bylo pozdě. Sádát chtěl konflikt urovnat osobně v Moskvě, ta ale nesouhlasila (Wanner 2002: 95; Dawisha 1981: 46)

Sádát v první polovině října přijal pozvání do Moskvy. Konference státníků se konala za účasti maršála Andreje A. Grečka na sovětské straně a ministra zahraničí Mahmúda Rijáda na straně egyptské. Rijád po schůzce shrnul situaci takto: *„Sovětská pozice nebyla nikdy jasnější a otevřenější než v průběhu návštěvy. Doporučili pokračovat v našem politickém úsilí... Poradili nám nedělat další ústupky; a konečně, co mělo největší význam, kdy posoudil maršál Grečko vojenskou situaci ve stejném čase, kdy se Sověti zdrželi zodpovědnosti za případné rozhodnutí vstoupit do války“* (Richmond 1982: 716). Brežněv přislíbil moderní letadla a bombardéry vybavené raketami a těžkými minomety (Wanner: 98).

Všechny slíbené dodávky však opět nedorazily a Sádát se na další návštěvě od 1. do 2. února 1972 domáhal důvodu proč. Brežněv našel výmluvu v přílišném papírování a prodlevou s tím spojenou. Konference *skončila čtením slíbených zbrojních dodávek, s poznámkou bezodkladné* (Sadat 1977: 228).

Na den 26. května 1972 byl v Moskvě naplánován vrchol sovětsko-amerického summitu, kdy měli představitelé dvou světových velmocí podepsat první dohody o omezení strategických zbraní (SALT I) (Department of United States). Sádát potřeboval před summitem urovnat sovětsko-egyptské vztahy, a tak v dubnu navštívil, po druhé v tomto roce, Rusko. Opět se zavázali doručit všechna předešlá slíbená zařízení do amerických prezidentských voleb konaných v listopadu. Na onom

jednání Rusové poprvé uznali, že arabské země mají právo užít vojenské síly pro znovunabytí Izraelem zabraného území (Sádát 1977: 229).

3.5 Vypovězení Sovětů z Egypta

Sádát čekal od Sovětů podrobné zprávy o průběhu summitu, kterým se zavázali v dubnu, ale marně. Podle vyjádření Henryho Kissingera se Amerika pokoušela udržet status quo do doby, než Rusko nezmění postoj, či umírněnější arabské státy nepřijmou „*za východisko pokrok prostřednictvím dílčích kroků*“ (Wanner 2002: 109). V Egyptě probíhala hospodářská krize a neustálé střídání válečné a mírové politiky se projevovalo frustrací obyvatelstva, která už panovala i v armádě. Pro prezidenta nebylo spojenectví s Moskvou výhodné a rostoucí napětí mezi sovětskými vojenskými partnery v Egyptě a egyptskou armádou bylo též na bodě mrazu. Rozhodl se udělat krok, který Egypt „vrátí zpět do hry“ a upoutá zpět pozornost Bílého domu. Proto dne 7. července vypověděl zhruba dvacet tisíc sovětských vojenských poradců a tzv. přátelské síly (Wanner 2002: 107–109; Russiapedia). Přesto se tisícům sovětských diplomatů vypovězení netýkalo a dokonce ani námořní základna v Marsá Matrúh nebyla Sovětům uzavřena (Gombár 2009: 625).

Západní diplomaté reagovali na incident s posměchem a nechápali, kde chce Sádát získávat zbraně. Amerika předstírala překvapenost, ale svými kroky už předem podněcovala a usnadňovala cestu k vyhoštění sovětských poradců, když pozastavila dodávky letadel Izraeli na konci června. Aby sovětská pozice v regionu neochabla, reagovala Moskva obnoveným navázáním kontaktů se Sýrií a Irákem (Daigle 2004).

Izrael se po vypovězení Sovětů obával, aby Amerika nezašla příliš daleko se „vstřícnými kroky“, ale cítil spíše úlevu, protože čelil problémům

s Palestinci.¹¹ Egyptská rozvědka se bez Sovětů potýkala s poklesem vojenské důvěryhodnosti. Potřebovala si vyzkoušet akceschopnost samotných Egyptanů a příležitosti jim naskytly izraelské průzkumné přelety. Sádát vydal rozkaz a Egypt zaútočil raketami na izraelské letadlo, čímž Izrael reagoval pouze dočasným úplným zastavením přeletů (Wanner 2002: 111–112).

Department pod vedením Williama Rogerse se ukázal jako neschopný, a proto Sádát otevřel přímý kanál do Bílého domu prostřednictvím rezidenta Trona z americké CIA. Jednal přímo s H. Kissingerem, který si později uvědomil, že oslabení sovětského vlivu dává Sádátovi příležitost začít omezenou válku a tím i nastolit nové poměry v regionu (Wanner 2002: 110).

Američané nechtěli před prezidentskými volbami nic podnikat a rozhodli se vyčkávat. Sádát se tak musel obrátit na Moskvu. Požádal syrského prezidenta Háfize al-Asada, aby dopomohl navázání diplomatických vztahů. Při zpáteční cestě ze státní návštěvy v Moskvě předal al-Asad Sádátovi očekávanou zprávu z Kremlu. Ve zprávě Sověti sdílejí očekávání egyptské delegace vedené premiérem Azizem Sidkím dne 16. října v Kremlu. Prezident souhlasil. Sověti požadovali odstranění M. H. Hajkala, který vedl protisovětskou kampaň v létě předešlého roku, což Sádát zamítl. Místo toho se jednostranně rozhodl Sovětům prodloužit na pět let povolení na využívání egyptských námořních zařízení, které končilo v březnu 1973. Rusko odpovědělo slibem dodat obratem už dříve zaplacené dodávky zbraní. Do Káhiry se vrátil velvyslanec V. M. Vinogradov a začal jednat o podmínkách návratu skutečných vojenských specialistů na elektroniku a raketovou techniku, jenž nepřekročil tisíc osob (Wanner 2002: 115; Sadat 1977: 237–238).

¹¹ Palestinské teroristické skupiny páchali vražedné útoky nejen na území Izraele. Mezi největší skupiny patřil: al-Fatah, Lidová fronta pro osvobození Palestiny (LFOP), Organizace pro osvobození Palestiny (OOP) a Černé září (Wanner 2002: 114).

Na konci října byla vyhlášena porada Nejvyšší rady ozbrojených sil, kde měl Sádát prověřit připravenost země na válku. Ministr války generál Muhammad as-Sádiq a prezident měli odlišné představy o jejím vedení. Sádík prezidentovu strategii „omezené války“¹² odmítal, ale její úspěch, podle Sádáta, umožní politické rozhovory. Vrcholem porady se staly čtyři navrhované Sádíqovy plány jménem *Granit*, které počítaly s ofenzívou, ale s obranou už nikoliv. Sádát musel o dva dny později generála odvolat, protože se dozvěděl o jeho zanedbávání i běžných bezpečnostních opatření. Sádíqovu funkci ministra války zastoupil generál Ahmad Ismá'íl, bývalý náčelník Všeobecné zpravodajské služby (Wanner 2002: 114; Gombár 2009: 626).

Sádát poslal Ismá'íla na tajné rozhovory s Kissingerem, jenž měl stejnou hodnost a titul v úřadu Nixona. Nixonova administrativa měla po ukončení bojů volnější ruce, a tak chtěl započít na konci ledna 1973 mírové snažení na Blízkém východě. Dvě schůzky ze tří se konaly v New Yorku dne 25. a 26. února a ta třetí v Paříži 10. března 1973. V tajných jednáních Ismá'íl tlumočil Sádátovu ochotu ukončit konflikt s Izraelem a nabídnout normalizační vztahy, za podmínky stažení Izraele z arabského území. Úplné uzavření mírové dohody pak podmiňoval vyřešením palestinské otázky. Ismá'íl se zaměřoval především na egyptské zájmy a méně pak na syrské, jordánské či palestinské. Na druhém jednání mluvil o jordánských a syrských požadavcích, ale vždy v souladu s tím, co Egypt chtěl a potřeboval (Mervis 7).

¹² Prezident Sádát chtěl prostřednictvím omezených vojenských cílů vytvořit příznivé podmínky pro politické vyřešení důsledků šestidenní války. Předpokládal, že diplomatická podpora Ameriky dopomůže k uzavření míru, a tak snížení napětí SSSR (Gombár 2009: 627).

3.6 Spojenectví Damašek-Káhira-Rijád

Na celoarabské schůzce na začátku roku 1973 Sádát veřejně oznámil, že není jiného východiska než války. Arabští politici to nebrali vážně, protože Sádát vystupoval s ostrou rétorikou mnohokrát předtím. Už od konce předešlého roku započal tajné rozhovory se Sýrií. Zvláštní velvyslanec Hasan Sabrí Chúlí a Ismá'íl vyjednali v Sýrii tajný syrsko-egyptský vojenský pakt a prezident Asad projevil gesto důvěry, když jmenoval ministra války Ismá'íla společným velitelem obou protiizraelských front. V naprosté tajnosti před světem pokračovala další tajná jednání v Damašku a Káhiře, a to jak civilních tak vojenských činitelů. (Wanner 2002: 119–120).

Březen 1973 byl ve znamení sovětských vojenských dodávek do Egypta. Arabské ropné země, především Kuvajt, Katar a Abú Dhabí, poskytly Káhiře v první dekádě roku přes miliardu dolarů a část z nich posílaly přímo do sovětských bank. Sádát to povzbudilo v odhodlání dál připravovat válku a Moskva tiše spolupracovala (Wanner 2002: 123).

As-Sadát na konci března reorganizoval vládu a postavil se do jejího čela. Do západoegyptské pouště v Burdž al-Arab svolal porady, z kterých vzešla Nejvyšší rada egyptských a syrských generálů. Rada měla na starosti koordinovat přípravy a tzv. program oklamání nepřítele. Oklamání nepřítele mělo za cíl docílit pomocí falešných mobilizací a zneužití zpravodajské služby toho, aby se Izrael mýlil v datu začátku operace. Nově zvolený náčelník generálního štábu generál Abd Ghání Gamásí, předložil návrh termínů započetí války. Rada se vyslovila pro říjen, kterému nahrával příznivý stav hladiny Suezského průplavu (Wanner 2002: 126; Gombár 2009: 626).

V roce 1972, když se Sádát chystal do Moskvy, Fajsál nabídl Egyptu dvacet válečných bombardérů a prezident, aby prokázal svoji vděčnost, informoval saudské ministerstvo obrany, že egyptské jednotky budou přijímat rozkazy od saudského krále v případě nárůstu nebezpečí

v době jeho nepřítomnosti. Na krále to udělalo dojem (Lorenz 1990: 45). Když Sádát vyhostil sovětské vojenské poradce a Američané jednali zdrženlivě, rozhodl se Sádát sdělit válečný plán Fajsalovi. Královi se plán zamlouval, protože usiloval o získání vlivu na třetím nejposvátnějším muslimském místě - mešitě Al-Aqsá v Jeruzalémě. Válka tuto příležitost poskytovala (Wanner 2002: 127–129; Sadat 1977: 239).

Fajsal tedy přislíbil financovat válku a požádal monarchie Perského zálivu ke společné spolupráci ropné politiky. Egypt tak získal další finance ve výši půl miliónu dolarů na nákup sovětských zbraní a dvě stě padesát miliónů jako odškodné za ztráty vzniklé uzavřením Suezského průplavu. Přesto se král Fajsal snažil o diplomatické úsilí s USA. Měl za to, že vzhledem k západní spotřebě ropy bude muset navýšit těžební limity a na oplátku žádal, aby USA vrátila muslimům Jeruzalém (Galvani 1974: passim). Jeho postoj vystihuje ojedinělý rozhovor pro americkou televizi, kde mimo jiné řekl: *„Naprostá americká podpora sionismu proti Arabům nám mimořádně ztěžuje, abychom dál uspokojovali ropnou spotřebu USA a dokonce, abychom udržovali s Amerikou přátelské styky“* (Wanner 2002: 130).

Aliance se Saudskou Arábií umožňovala Sádátovi odstoupit od sjednocení s Libyí, ačkoliv to pro ni přinášelo určité výhody. Důvodem byl nesouhlas s Qaddáfího konceptem svaté války bez ústupků, která byla v rozporu se Sádátovou taktikou „omezené války“. V létě 1973 Sádát odstoupil od společných vojenských plánů a pozastavil také plány federace, čímž Qaddáfí zorganizoval „pochod arabské jednoty“ do Káhiry, jenž měl za cíl dosáhnout úplného sjednocení. Sádát nařídil rozehnat průvod, ale k úplnému přerušení vztahů s Libyí před válkou z taktických důvodů nedošlo (Lorenz 1990: 43–44).

3.7 Dezinformační kampaň a příprava na válku

Egyptská dezinformační kampaň byla založená na důkladné analýze představ a názorů izraelské vlády a vojenských velitelů. Speciální štáb přímo k tomu určený dohlížel na průběh klamné operace a přizpůsoboval ji tak, aby posílil mylné představy nejen v Izraeli. Dokonce se Egyptu povedlo oklamat zpravodajskou služku Spojených států amerických (Herzog 2008: 285–287).

Egyptské přípravy na válku Izrael zaregistroval už v květnu 1973 a generál David Elazar nařídil částečnou mobilizaci, ale Sádát odložil válku na říjen. Jednalo se tak pouze o planý poplach. O měsíc později izraelský dvojitý agent Mossadu ve službách Sádáta podal Iživou zprávu o blížícím se konfliktu. Izrael podnikl částečnou mobilizaci trvajícím do 12. 8. 1973. Zbytečná mobilizace znamenala pro Izrael velkou finanční zátěž, což mělo za následek pozdější rozvážnost. Většina Izraelců zastávala názor, že se zpravodajská služba nemýlila. Vojenští hodnostáři a velení zpravodajské služby v Izraeli si mysleli, že Egypt nenaplnuje předpoklady pro zahájení války a dokonce, že ani válku nechce (Wanner 2002: 135; Herzog 2008: 284–285).

Anwar as-Sádát odletěl na konci srpna informovat krále Fajsala o plánech zahájení války. Král potvrdil Egyptu finanční podporu během války a po ní. Na cestě byl Sádát doprovázen dvojitým agentem Mossadu, který nahlásil svému velení v Izraeli nepravdivou informaci, že Sádát válku odkládá. Dále pokračovali státní návštěvou v Kuvajtu a Sýrii, kde al-Asad svolal vedení strany Baas a informoval je o společné válečné iniciativě (Wanner 2002: 139).

V Káhiře se dne 13. září sešli představitelé Egypta, Sýrie a Jordánska, aby potvrdili předešlé dohody a zjistili konečné stanovisko jordánského krále Husajna. Sádát s králem Husajnem obnovil vztahy na popud saúdskoarabského krále Fajsala, aby se stal součástí arabské fronty. Husajn na schůzi nicméně potvrdil své rozhodnutí nezúčastnit se

války. Přímo král své stanovisko oznámil už na schůzi se saúdskoarabským ministrem obrany princem Sultanem. Ovšem zavázal se k určité spolupráci na diplomatické úrovni se Sýrií a Egyptem, která kladně ovlivnila chování i dalších arabských zemí (Gombár 2009: 626; Wanner 2002: 132–140).

Ve stejný den, jako se konala schůze „zainteresovaných“, se střetla syrská bojová letadla s izraelskými nad Středoziemním mořem. Ztráta jednoho izraelského letadla oproti třinácti syrským znamenala drtivou porážku pro Sýrii. Ta krátce potom zmobilizovala vojenské jednotky a zvýšila jejich počty na Golanských výšinách, z čehož Izrael usoudil, že se jedná o reakci na onu bitvu (Gilbert 2002: 218). Do vypuknutí války se žádné vojenské střety už neodehrály.

Izraelský výzvědný odbor Aman získal první spolehlivější informace o přípravě války až v polovině září. Zpráva mluvila o egyptsko-syrském spojenectví podmíněné příslibem takové vojenské techniky od Moskvy, aby mohla Sýrie během 36 hodin obsadit Golanské výšiny. Přesto ředitel Amanu generálmajor E. Zeira poplach nespustil. Izraelci zaregistrovali zvýšenou vojenskou aktivitu na obou stranách. Egypťané provedli od ledna více než dvacet falešných mobilizací v oblasti Suezské průplavu. Vrcholem se stal vojenský manévr *Tahrír 41* východně od Káhiry, který odpoutal pozornost od příprav pro říjnové překročení Suezského průplavu. Zprávy o zvyšování pohotovosti a přesunech nepřítel přicházely koncem září v hojném počtu, ale z důvodu chybné interpretace Izrael podniknul první opatření až 2. října (Wanner 2002: 141–145).

Tříčlenná egyptská delegace dorazila 3. října tajně do Damašku, aby se osobně ujistila o stavu válečných příprav. Když se Sádát dozvěděl o kladných výsledcích kontroly v Sýrii, oznámil sovětskému velvyslanci Vladimíru M. Vinogradovi své úmysly. Současně vyzval Sověty k urychlené evakuaci a stejně tak postupoval al-Asad (Wanner 2002: 145–146; Sadat 1977: 246).

Izraelští politici a vojenští představitelé ještě v předvečer války netušili o hrozbě přímého útoku. Podle vyhodnocení stavu zpravodajskou službou byli informováni o velmi malé pravděpodobnosti vypuknutí války. Pro případ nečekaného scénáře je uklidňovala stálá armáda v bojové pohotovosti nejvyššího stupně, jež by podle většinového názoru velitelů úspěšně čelila prvnímu úderu nepřítele (Herzog 2008: 299).

Krach výzvědné izraelské jednotky Aman je připisován generálu Zeirovi, jenž všechny varovné signály ignoroval. Teprve 6. října ve čtyři hodiny ráno potvrdila vojenská zpravodajská služba, že dojde k úderu téhož dne. Na poradě izraelského ministra obrany Dajana s náčelníkem generálního štábu Elazarem navrhl Elazar vyhlásit všeobecnou mobilizaci a zahájit preemptivní letecký útok proti syrské armádě. Dajan odmítl, protože byly varovány USA, aby nezaútočily první. Dajan negoval i návrh všeobecné mobilizace, protože nechtěl udělat žádný krok, který by později mohl být označen jako provokace (Herzog 2008: 287; Gilbert 1998: 424). Všechny tyto a další reakce vedly k mobilizaci pouze 100 000 záložníků (Gombár 2009: 627).

Egyptem určený termín zahájení války, 6. říjen, nebyl stanoven pouze z důvodu přívētivého stavu hladiny Suezského průplavu. Od večera předešlého dne totiž Židé slavili svátek *Jom Kippur*, neboli Den smíření. Egypťané počítali s menší mírou ostražitosti Izraelců během svátku (Herzog 2008: 286). Naopak v muslimském světě probíhal postní měsíc *Ramadán*, což mohlo být pro Židy dalším z matoucích faktorů.

Údaje o velikosti armády se liší, ale průměrně celkový počet egyptské armády činil okolo 800 000 vojáků, což z ní činí jednu z největších na světě. Disponovala 2 200 tanky, 2 300 děly, 150 protiletadlovými bateriemi a 550 bojovými letouny (Herzog 2008: 302). Syrská fronta dosáhla síly 140 000 ozbrojených vojáků, 1 820 tanků, 1 300 obrněných transportérů a 675 děl (Wanner 2002: 155). Egypt

a Sýrie měly zbrojní převahu oproti Izraeli v poměru čtyři ku jedné (Blízký východ).

4 ŘÍJNOVÁ VÁLKA

První fáze války začala v 14:00 hodin egyptským náletem na izraelské pozice na Sinaji. Současně Syřané připravovali mohutnou dělostřeleckou palbu a nálety v Golanských výšinách. Egyptané pomocí vodních děl a buldozerů prorazili průchod přes val a po vybudovaných mostech postupovali přes průplav na Sinaj. Izraelská strana do 9. října ztratila téměř všechny pevnůstky na Bar Levově linii a její obrana na poloostrově pod masivním útokem Egypta zcela selhala. Zato na syrské frontě se po počátečním debaklu začala karta obracet ve prospěch Izraele (Wanner 2002: 161; Gomabár 2009: 629; Gilbert 2002: 424–425).

Druhá fáze mezi daty 8. až 10. října se vyznačovala soustředěním izraelské armády na severní frontě se Sýrií, kde měla jednoznačný úspěch a dostala se k úseku vzdáleného 50 km od Damašku. Na jižní frontě s Egyptem vládl naprostý opak. Izraelci se pokoušeli čelit v tankových bitvách, ale egyptská pěchota je s protitankovými raketami drtila. V třetím dnu války začal SSSR plynule zásobovat Egypt bojovou technikou přes letecký a námořní most (Gombár 2009: 629).

Třetí fáze trvající od 11. do 14. října byla ve znamení neúspěšné tankové ofenzívy Egypta. Egyptská fronta se nemohla rozhodnout, zda bude pokračovat do vnitra, protože nečekala takový úspěch. Rozhodnutí pokračovat s ofenzívou do vnitrozemí znamenalo opustit chráněné území protivzdušných raket. Arabové tento risk podstoupili a Izrael využil svou převahu ve vzduchu. Dne 14. října byly egyptské tankové zálohy rozmeteny (Herzog 2002: 321–325). Izraelci pokračovali úspěšně i v dobývání Golanských výšin. Systematicky začali s nálety do syrského vnitrozemí zároveň s náporem těžkých tanků. Spojené státy začaly též využívat letecký most a dodaly do Izraele vojenský materiál v celkové hodnotě 2 miliard dolarů (Gombár 2009: 529).

V závěrečné fázi 15. až 25. října využil Izrael mezery mezi dvěma egyptskými armádami a nepozorovaně pronikl na západní břeh Suezského průplavu. Podařilo se mu zlikvidovat mimo jiné rakety země-vzduch a obklíčit 3. egyptskou armádu. Egyptský generál Šazlí rozhodl povolat vojáky z východního břehu na západní, s čímž nesouhlasil Sádát a odvolal ho. Nahrazen byl generálmajorem Muhammadem Gamásím. Sádát si konečně uvědomil vážnost situace a zavolal sovětskému předsedovi Rady ministrů Kosyginovi, aby svolal Radu bezpečnosti OSN, která domluví příměří (Herzog 2002: 334–345).¹³

Moskva byla ochotna garantovat jednostranně příměří, ale nemohla si dovolit, aby SSSR utrpěl na pověsti. Proto Sověti pozvali Henryho Kissingera na moskevské jednání a shodli se na urgentnosti okamžitého uzavření příměří. Kissinger a Brežněv dohodli obsah rezoluce, kterou předložili Radě bezpečnosti OSN. Rezoluce číslo 338¹⁴ vzešla v platnost 22. října a vyzývala ukončení bojů ještě téhož dne večer. Sádát s al-Asadem obratem rezoluci odsouhlasili. Přestože Izrael také souhlasil, boje stále pokračovaly. Další nadějí byla rezoluce Rady bezpečnosti OSN ze dne 24. října, která vyzývala k ukončení palby a vrácení se na pozice ze dne 22. října. Brežněv napsal přímý dopis Nixonovi, že v případě americké nespolupráce bude jednat samostatně. Kissinger komunikoval

¹³ Spojené státy, se souhlasem Sovětského svazu, žádali již od 10. října zastavení palby. Sádát oslepen nečekaným úspěchem nabídku odmítl a situace se začala značně měnit v egyptský neprospěch (Gombár 2009: 629).

¹⁴ Rada bezpečnosti, 1. žádá všechny bojující strany, aby v pozicích, kde se v současnosti nacházejí, zanechaly boje a okamžitě ukončily všechny bojové operace, a to ne později než 12 hodin po přijetí tohoto rozhodnutí; 2. vyzývá zúčastněné strany, aby začaly okamžitě po uzavření příměří naplňovat rezoluci Rady bezpečnosti č. 242 (z roku 1967) ve všech jejích částech; 3. rozhoduje, že okamžitě a současně s příměřím *budou zahájena jednání mezi zúčastněnými stranami k dosažení spravedlivého a trvalého míru na Blízkém východě* (Valka.cz)

s izraelskou vládou prostřednictvím izraelského velvyslance v USA. Dne 25. října nakonec souhlasili se zastavením palby a říjnová válka skončila (Herzog 2002: 349–355; Gombár 2009: 629–630).

5 PO ŘÍJNOVÉ VÁLCE

Přestože válka skončila, Izrael s Egyptem na svých pozicích setrvali a čelili vzájemným sporadickým konfliktům, čímž přinášely další ztráty na životech. Egyptská 3. armáda zůstala ve sváru Izraele na západním pobřeží bez dodávek potravin několik dní. USA bylo přesvědčeno, že kapitulace početné 3. armády, by znamenala pro Egypt psychologickou bariéru v dalším vyjednávání, a tak zatlačila na Izrael, aby zrušil potravinovou blokádu (Kissinger 2004: 681–682; Israel State Archives).

Rozechvělé příměří potřebovalo okamžitou akci, a proto izraelský ministr obrany Moše Dajan přišel 27. října s návrhem vyjednávání o odpoutání sil, s čímž izraelská vláda souhlasila. Sádát nemohl čekat na společné jednání s al-Asadem a souhlasil s izraelským návrhem, aby zabezpečil 3. egyptskou armádu (Kissinger 2004: 682; Israel State Archives).

5.1 Sinaj I

Na začátku listopadu 1973 u 101. kilometru silnice Suez - Káhira započaly první přímé rozhovory mezi Egyptem a Izraelem od založení Izraele v roce 1948. Egyptský generál Muhammad 'Abd al-Ghání al-Gamásí a izraelský generál Aharon Jariv jednali dvanáct dnů u jednoho stolu, jejímž výsledkem bylo vyhotovení šestibodového rámce. Rámec byl zaměřený na příměří mezi oběma stranami a „*zvláště na otázku návratu k linii z 22. října v rámci dohody o odpoutání a oddělení sil pod záštitou OSN*“ (Kissinger 2004: 681). Další body zajišťovaly pohyb nevojenských dodávek a stanovení podmínek pro výměnu zajatců. Dne 12. listopadu

byla dohoda podepsána a vojenská situace se stabilizovala (IsraelEd; Israel State Archives).

Syrská vládnoucí strana Baas naopak ustanovila program pro popírání Izraele a prezident Háfiz al-Asad nechtěl o vyjednávání ani slyšet. Jenomže izraelské jednotky se probjovaly až k Damašku, což znamenalo, že Sýrie nemohla za jejich přítomnosti standardně fungovat. Sádát se snažil pomoci Sýrii dosáhnout dohody odpoutání vojsk, protože předpokládal, že by Sýrie mohla vytvářet negativní tlak na Egypt a tím zmařit vyjednávací proces „krok za krokem“ (Kissinger 2004: 679; Lorenz 1990: 50).

Opatrná politika „krok za krokem“ byla pojetím amerického státního tajemníka Henryho Kissingera, jak docílit postupným jednáním bilaterálních dohod. V polovině listopadu Kissinger podnikl cestu na Blízký východ, kde se poprvé setkal Anwarem as-Sádátem. V Egyptě obnovili ztracené diplomatické vztahy z roku 1967 a dohodli se na Šestibodovém plánu. Kissinger se také ujistil o Sádátově odhodlanosti uzavřít mír, který podmiňoval americkou pomocí (Wanner 2002: 290).

Kissinger podnikl v polovině prosince druhou cestu na Blízký východ, aby informoval o své nové iniciativě – „*vytvořit tzv. mezinárodní rámec mírového procesu*“ (Wanner 2002: 290–291), která se měla uskutečnit mezi Sýrií, Jordánskem, Izraelem a Egyptem na konferenci v Ženevě. Na cestě poprvé navštívil Sýrii, kde al-Asad dal najevo, že nestojí o přízeň Ameriky a přislíbili pouze dodatečnou účast v případě, že se osvědčí politika „krok za krokem“ (Wanner 2002: 290–292).

Ženevská konference začala pod záštitou OSN 21. prosince 1973 v čele se Spojenými státy a Sovětským svazem. Na jednání byly přítomni všichni kromě Sýrie. Egypt a Jordánsko si kladlo za podmínku své účasti přítomnost dalších zemí v roli mediátora, aby nemuseli komunikovat přímo s Izraelem. Konference započala úvodním prolovem každého účastníka a odročila na další den. Druhého dne se po necelé půlhodině

konference rozpustila bez žádného výsledku ve vyjednávání (The Knesset 2008).

Dne 26. prosince se tak sešel egyptsko-izraelský vojenský výbor na zasedání v Ženevě a diskutoval o odpoutání sil bilaterálně, což se zdálo být pravděpodobněji dosažitelné. Henry Kissinger tak 11. ledna 1974 zahájil kyvadlovou diplomacií mezi Káhirou a Jeruzalémem. Izraelci požadovali znovuotevření Suezského průplavu, omezení počtu egyptských vojsk a rekonstruovat města podél Suez, jako záruku nezapočetí další války. Sádátovým požadavkem bylo, aby se Izraelci stáhli k úžinám Mitla a Giddi a „přijali reciproční omezení vojsk“ (Wanner 2002: 292). Týden trvajících náročných jednání byla dovedena ke zdárnému konci 18. ledna podepsáním dohody na 101. kilometru Suez-Káhira, známé jako Sinaj I. Dohoda obsahuje určení hranice nárazníkové zóny vojsk OSN a hranice zón „zředených“ arabských a izraelských sil (viz příloha č. 1). Sádát souhlasil i s osidlováním měst podél Suez (U.S.Department of State 2013). Premiérce Meirové dva před podepsáním dohody vzkázal: *„Když jsem dělal svoji iniciativu v roce 1971, myslel jsem to vážně; když jsem vyhrožoval válkou, myslel jsem to vážně; když teď mluvím o trvalém míru, myslím to vážně“* (Israel State Archives).

Ropné embargo, uvalené na Spojené státy v roce 1973 za pomoc Izraeli během války, stále pokračovalo a Saudská Arábie si kladla podmínku za jeho zrušení docílení syrsko-izraelské dohody. Na počátku dubna 1974 Henry Kissinger odstartoval další kolo kyvadlové diplomacie tentokrát mezi Damaškem a Jeruzalémem. Syřané požadovali stažení Izraele na hranice z roku 1967 a navrácení města al-Qunajtry. Americký tajemník pendloval mezi stranami měsíc. Aby vůbec byl Izrael ochoten postupovat ve vyjednávání, uplácela je Amerika v podobě odpouštění několika miliardových dluhů a nových zbrojních dodávek. Izraelci se nakonec domluvili se Sýrií na přibližném stažení na hranice z roku 1967, navrácení al-Qunajtry a výměně válečných zajatců. K podepsání dohody

došlo 31. května 1974 (Wanner 2002: 295–297; U.S. Department of State).

5.2 Sinaj II

V únoru 1975 Kissinger podnikl cestu do Izraele a Egypta, aby zjistil, zda je možná další dohoda posilující závazek dodržovat rezoluci OSN č. 338. Izraelci chtěli mít předem jakýsi příslib o neútočení Egypta na papíře, což v současné chvíli nemohlo být pro Egypt přípustné. Izrael si za tím tvrdě stál a Kissinger se vrátil do USA bez úspěchu (Wanner 2002: 299–300).

Sádát, aby se ochránil před syrskou a palestinskou kritikou, musel dát arabským státům najevo ochotu jednat pouze o izraelském odchodu ze Sinaje na vojenské bázi. Ovšem izraelský ministr zahraničí Jicchak Rabin pro izraelský tisk řekl, že hlavním cílem vyjednávání je prohloubit vztahy Egypta a Sýrie, aby zabránili riziku války. (Lorenz 1990: 53).

Richard Nixon v červnu 1974, dva měsíce před odstoupením z úřadu prezidenta, navštěvuje Káhiru, kde podepsal s Sádátem „prohlášení o zásadách americko-egyptských vztahů“ (Gombár 2009: 632). Když prezidenta Nixona nahrazuje viceprezident Gerald Ford a Sádát začíná na podzim 1974 usilovat o další fázi jednání mezi Egyptem a Izraelem (Wanner 2002: 298). První iniciativa proběhla na jaře, ale tento pokus nebyl úspěšný. Ford se na konci října účastnil Rabatského summitu, kde prohlásil, že Organizace pro osvobození Palestiny (OOP) má jako jediná pravomoc zastupovat Palestince. Předešlá americká iniciativa jordánsko-izraelských dohod nebyla z důvodu izraelského nesouhlasu možná, a tak Kissinger začal zvažovat další dohodu o odpoutání vojsk na syrské a egyptské frontě (Gilbert 2002: 458; Lorenz 1990: 52–53).

Dne 20. srpna Kissinger vydává na svoji poslední kyvadlovou cestu na Blízkém východě. Emotivní vyjednávání dojde ke konečnému znění smlouvy obsahující: izraelské stažení za průsmyky Gidi a Mitla, evakuaci Izraelců z ropných polí a úzkého pruhu podél průplavu spojující ropná pole, nárazníkové zóny OSN, průjezd izraelských neválečných lodí a stanice včasného varování u průsmyku Gidi a Mitla (viz příloha č. 2). Izrael požadoval ještě od Ameriky výměnou za dohodu finanční a politické závazky¹⁵. USA přistoupila na požadavky a smlouva, známá jako Sinaj II, byla podepsána všemi třemi stranami 1. 9. 1975 (Wanner 2002: 299–300; Gilbert 2002: 459).

V reakci na dohodu Sinaj II čelil Egypt velké kritice arabských zemí, jelikož vystoupil ze společné arabské fronty boje proti Izraeli. Sádát se snažil kritiku utiřit voláním po mírové konferenci mezi Jordánskem a Izraelem s účastí Organizace pro osvobození Palestiny. Veřejně oznámil, že získal od těchto zemí mandát, aby prodiskutoval další kroky mírového procesu na schůzi s americkým prezidentem Fordem (Gombár 2009: 632; Lorenz 1990: 54).

5.3 Meziobdobí

Egypt v roce 1976 oficiálně vypověděl smlouvu o spolupráci se Sovětským svazem a utvrdil si tak pozici proamerické země. V tomto roce také znatelně ochladly vztahy se Sýrií (Gombár 2009: 639).

¹⁵ Závazky USA Izraeli: 1. zaručení izraelské ropné spotřeby po dobu pěti let, v případě nutnosti i přímo z USA, 2. finanční zajištění výstavby ropných skladů s kapacitou zásob na dobu jednoho roku, 3. včasné plánování dopravy vojenských zásob do Izraele v mimořádných situacích, 4. pokračování dalších rozhovorů s Jordánskem jen o mírové smlouvě, 5. předkládání izraelských žádostí o vojenskou a hospodářskou pomoc Kongresu při každoročním projednávání rozpočtu, 6. udržovat izraelskou obrannou sílu dodávkami nejmodernějších technologií, 7. neuznávat ani nejednat s Organizací pro osvobození Palestiny dříve než akceptuje rezoluce Rady bezpečnosti č. 242 a 338, 8. předem koordinovat na příštích zasedáních konference v Ženevě izraelskou a americkou politiku (Wanner 2002: 302).

V červnu v roce 1977 se vyostřily vztahy mezi Egyptem a Libyí. Libye od Říjnové války těsně spolupracovala se Sovětským svazem a Sádátova změna orientace na Západ, se stala pro plukovníka Mu^čammara Qaddáfího nepřijatelná. Mírové kroky s Izraelem byly poslední kapkou a svůj odpor vyjádřil v červnu 1977, když vyloučil přes 200 000 egyptských pracovníků z Libye. Na popud Ruska destabilizovat Egypt, Qaddáfí zorganizoval pochod do Káhiry, který egyptští pohraniční strážníci zastavili. Libye zahájila dělostřeleckou palbu a provedla nálety na pohraniční město as-Salum. Sádát povolal tři plně vyzbrojené armádní divize a libyjský útok odrazila. Egyptské letectvo provedlo nálety na libyjské vojenské základny a tím válka trávající od 20. do 24. června skončila (Historyguy).

6 CESTA K MÍRU

6.1 Cesta do Jeruzaléma

Sádát nechtěl čekat na zdlouhavé vyjednávání v Ženevě. Chtěl pokračovat ve vyjednávání s Izraelci co nejdříve. Proto na Egyptském lidovém shromáždění 9. listopadu 1977 oznámil, že *„by šel až nakonec světa pokud by to zachránilo jednoho vojáka...od zranění“* (Rossen 1986: 112). Koncem světa myslel Kneset v Jeruzalémě. Sádátovým odhodláním a iniciativou podniknout cestu do Jeruzaléma byly Egyptané nadšeni. Méně už vláda, jež se marně pokoušela změnit jeho názor. Ministr zahraničí Ismáíl Fahmí se dokonce na protest rozhodl odstoupit z funkce. Mezi arabské země podporující Sádátovu iniciativu se řadilo Maroko, Jordánsko a Omán. Saúdskoarabský král Chálid se modlil, aby *„...letadlo letící s Sádátem do Jeruzaléma havarovalo a on nemohl tak způsobit skandál pro nás všechny“* (Finklestone 1996: 209). Mezi silně opozičními státy dále patřilo Alžírsko, Libye, Irák, Sýrie a Jižní Jemen (Finklestone 1996: 209–210; Rossen 1986: 112).

Sádátovu iniciativu Izraelci uvítali a egyptský prezident přijel na oficiální pozvání dne 19. listopadu do Jeruzaléma. S velkým uvítáním si zde podával ruce s nově zvoleným premiérem Menachemem Beginem Goldou Meirovou či Mošem Dajanem. Poté navštívil mešitu al-Aqsá a druhého dne přednesl projev v Knesetu. Před izraelskou vládou hovořil o separátním míru mezi oběma zeměmi, ukončení válečného stavu a úplným odchodem izraelské armády ze všech arabských území. Kladl důraz také na právo Palestinců na vytvoření vlastního státu (Gilbert 2002: 477–478; Sádát 1977).

Egyptský prezident navrhl další rozhovory v Maroku na 2. prosinec. Tam na schůzi Moše Dajana s egyptským náměstkem předsedy Hasanem Tuhamím, nabídl izraelský zástupce egyptskou suverenitu nad celým Sinajem. Sádátova vyjádření se dočkali, až na konci měsíce, kdy

přijeli na pozvání do Egypta Begin s Dajanem. V prezidentské rezidenci Sádát odmítl územní návrhy bez sebeurčení Palestinců a úplného stažení izraelských vojsk na Sinaji. Tímto jakékoliv jednání uvízlo na půl roku ve slepé uličce (Gilbert 2002: 478–479).

6.2 Camp David

Když americký prezident Jimmy Carter, inaugurovaný v lednu 1977, podnikl v únoru téhož roku s ministrem zahraničí Cyresem R. Vancem cestu na Blízký východ (The Carter Center), v Jeruzalémě mu Jicchak Rabin řekl, že „*pro skutečný mír by Izrael udělal územní kompromisy ve všech sektorech*“ (Gilbert 2002: 465). Tento postoj se změnil na mírovém jednání v americké prezidentské rezidenci Camp David, kde Carter pozval izraelského premiéra Menachema Begina a egyptského prezidenta Anwar as-Sádáta. Ostatní zástupci zemí Sýrie, Jordánska, Saudské Arábie i Palestinců nabídku vyjednání míru odmítly. Sádát přijal pozvání, protože chtěl dosáhnout míru co nejdříve, ale za podmínky vyjednání míru pro všechny arabské země sousedící s Izraelem, včetně vyjednání palestinské otázky a získání zpět celého Sinajského poloostrova. (Cook 2007: 148; Finklestone 1996: 233–234; Rossen 1986: 121).

Sádát přijel na zahájení jednání v Camp David 4. září 1978 s poradcem, kterým byl ministr zahraničí Muhammad Ibrahim Kamel. Begin měl po boku ministra zahraničí Moše Dajana a ministra obrany Ecera Weizmana. Sádát očekával naplnění všech svých výše zmíněných cílů, ale Begin chtěl uzavřít mír bez ztráty izraelského území. Přímá komunikace tak byla mezi účastníky zprostředkována americkou delegací, nebo samotným Carterem (Rossen 1986: 122; Finklestone 1996: 240–241).

Po jedenáctidenním marném hledání kompromisu mezi lídry, vyústěném do náhlého rozhodnutí Sádáta odjet z Camp David, se do vyjednávání aktivně vložil prezident Carter. Americký prezident pohrozil v případě Sádátova odjezdu zhoršením egyptsko - amerických vztahů a Sádáta tím přiměl pokračovat ve vyjednávání (Rossen 1986: 123–127). Nakonec třináctého dne došli ke společnému znění dvou „*Rámců pro mír na Blízkém východě*“, které sepsal sám Carter. Rámcové dohody byly v Camp David podepsány dne 17. září 1978 všemi třemi představiteli zemí (Gilbert 2002: 480).

První rámcová dohoda požadovala realizaci autonomie Západního břehu a Pásma Gazy, jejíž konečné řešení bude ustanoveno v termínu pěti let. Smlouva také požaduje „*uznat legitimitu palestinského národa a jeho oprávněné požadavky*“ (Gilbert 2002: 480). Součástí je i požadavek „normalizovat“ vztahy izraelsko - egyptské, izraelsko - jordánské a syrsko - libanonské (Gilbert 2002: 480–481).

Druhá rámcová dohoda ustanovila hranice mírové smlouvy mezi Izraelem a Egyptem, jejímž základem je úplné stažení Izraele ze Sinaje. Bezpečnost Izraele by měli zajistit dvě stanice včasného varování, které zřídí USA jižně od průsmyků Giddi a Mitla, aby je včasně varovaly v případě překročení limitů egyptských sil. Vášnivě probírané téma rozhovorů v Camp David - vyklizení všech židovských osad na Sinaji, za jimž si Sádát neústupně stál a stanovil tento bod jako svoji podmínku pro podepsání mírové dohody, bylo Beginem nakonec odsouhlaseno. V den odchodu Izraelců ze Sinaje se navážou diplomatické, kulturní, i ekonomické styky zahrnující zrušení ekonomického embarga Izraele (Gilbert 2002: 481).

Konečné Camp Davidské mírové dohody byly podepsány dne 26. března 1979 v Bílém domě Anwarem as-Sádátem, Jimmim Carterem a Menachemem Beginem (Rossen 1986: 130).

Reakce arabského světa na přijetí Camp Davidských dohod byla negativní a Sádátův podniknutý krok považovali za zradu. Bagdádský summit, svolaný v listopadu 1978 arabskými lídry, ustanovil přesunutí hlavního sídla Ligy arabských států z Káhiry do Tunisu a následně odsouhlasili vyloučení Egypta z Ligy (až do roku 1989). Tímto přerušili všechny diplomatické styky s Egyptem. Arabské státy také podezřívaly egyptského prezidenta za participaci při izraelském útoku v polovině roku 1981 na irácký nukleární reaktor v Bagdádě (Finklestone 1996: 266–271; Cook 2012: 150–152).

7 ATENTÁT NA ANWARA AS-SÁDÁTA

Na domácí scéně vzrůstala opozice proti Sádátově zahraniční i domácí politice. Série reforem v rámci politiky *infitáh*, která otevírala Egypt k zahraničním ekonomickým investicím, měla za následek sociální problémy země, velký státní finanční deficit a tím vzrůstání cen základních potravin (Hešová 2008). Sádát byl značně Egyptany neoblíbený a v ulicích všech větších egyptských měst se konaly mohutné protesty proti jeho vládě (Rossen 1986: 138). V roce 1981 se Sádát pokusil o nastolení pořádku v Egyptě, ale neúspěch ho dovedl k rozhodnutí, odstoupit z prezidentského úřadu. Toto rozhodnutí naplánoval na rok 1982, když měli poslední izraelské jednotky opustit Sinaj (Wagner 2007: 89).

Na vojenské přehlídce dne 6. října při příležitosti osmého výročí Jom Kippurské války, jenž Egyptané považovali za vítěznou, byl na tribuně spáchán atentát na Sádáta islamistickou skupinou al-Gamá'a al-Islámíja vedenou Chálidem al-Islámbúlim. Na Pohřbu se zúčastnili tři američtí prezidenti, britský princ Charles, francouzský prezident, německý kancléř a Menachem Begin (Rossen 1986: 138–140; Finklestone 1996: 275). Arabské státy byly zastoupené pouze třemi reprezentaci. Neoblíbenost Sádáta v Sýrii demonstruje výrok v syrském rádiu: „*zrádce je mrtev...Je to vítězství*“ (Rossen 1986: 140).

8 ZÁVĚR

Zahraniční politika Anwara as-Sádáta se vyznačovala v určitých obdobích snahou dosáhnout míru s Izraelem a především získat zpět ztracený Sinajský poloostrov v Šestidenní válce. Věděl, že k tomuto cílu dojde pouze s pomocí Spojených států amerických, které ho nebrali v prvních letech vlády vážně. Po nezdařilých pokusech navázat kontakt s USA, se rozhodne dosáhnout míru pomocí války. Věděl, že v případě války budou Spojené státy tláčit na uzavření příměří, čím by se mohla otevřít cesta k pokročilejšímu jednání. Saudské Arábie a další státy Perského zálivu uvalili na Spojené státy ropné embargo z důvodu americké pomoci Izraeli během války. Vytvořený tlak na USA a Sádátova iniciativa vedou k prvním úspěšným uzavřeným dohodám – Sinaj I a Sinaj II. Následně přetrhává diplomatické vztahy se Sovětským svazem a naopak obnoví se Spojenými státy, které mají zájem o nastolení míru na Blízkém východě. Po delším meziobdobí, ve kterém se nedařilo postupovat v mírových iniciativách s Izraelem, se jej rozhoduje Sádát osobně navštívit. Izrael uvítá Sádáta v Jeruzalémě, kde egyptský prezident přednese projev v Knessetu. Americký prezident Jimmy Carter ve snaze přimět Izrael a Egypt k dosažení míru, pozve představitele obou zemí do americké prezidentské rezidence v Camp David. Do vášnivých rozhovorů se aktivně vkládá Carter a po třinácti dnech vznikají dva Rámce mírových dohod na Blízkém východě. Sádát si prosadí požadované cíle výměnou za americké a egyptské záruky Izraeli. Arabské státy vyjádřili Sádátové mírové iniciativě negativní postoj a vyloučili Egypt z Ligy arabských států. K velké kritice čelí i na domácí scéně za jeho tzv. politiku otevřených dveří (*infitáh*), která způsobila velké zvýšení cen základních potravin a chudoby. Sádát je velice neoblíben a v roce 1981 je zavražděn militantními radikály.

9 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Bibliografické zdroje:

Cook, Steven A. (2012). *The Struggle For Egypt* (New York: Oxford University Press).

Finklestone, Joseph (1996). *Anwar Sadat: Visionary Who Dared* (London: Frank Cass).

Gilbert, Martin (2002). *Izrael – dějiny* (Brno: BB art).

Gombár, Eduard (2009). Morchie za krále Fárúqa, 1936-1953. In: Ladislav Bareš, Rudolf Veselý, Eduard Gombár, *Dějiny Egypta* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny), 547–641.

Herzog, Chaim (2008). *Arabsko Izraelské války* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny).

Kissinger, Henry (2004). *Bouřlivé roky* (Brno: BB art).

Krause, Mitchell (1981). *Anwar el-Sadat, Death of Peacemaker* (New York: Encyclopedia/CBS News).

Lorenz, Joseph P. (1990). *Egypt and the Arabs* (USA: Westview Press).

Rosen, Deborah N. (1986). *Anwar el-Sadat – A Man of Peace* (Chicago: Children's Press).

Sadat, Anwar (1978). *In Search of Identity* (New York: Harp & Row Publisher).

Vandewalle, Dirk (2006). *A History of Modern Libya* (USA: Cambridge University Press).

Wanner, Jan (2002). *Krvavý Jom Kippur* (Praha: Nakladatel Libri).

Sachar, Horward M. (1999). *Dějiny státu Izrael* (Praha: Regina).

Kropáček, Luboš (2003). *Duchovní cesty islámu* (Praha: Všehrad).

Články:

Dawisha, Karen (1980-1981). Soviet decision-making in the Middle East: The 1973 October War and the 1980 Gulf War. *International Affairs* 57 (1), 43–59.

Johnson, Peter (1972). Egypt under Sadat. *Merip Reports* (11), 3–9.

Přednášky:

Sobotková, Veronika (2013/2014) *Moderní Blízký východ 1* [přednáška] 5. 12. 2013 (Plzeň: Fakulta filozofická ZČU v Plzni).

Internetový zdroje:

American-Israeli Cooperative Enterprise (2013). *Anwar al-Sadat* (<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/biography/sadat.html>, 14. 12. 2013).

Answers. *Egyptian military officer and politician* (<http://www.answers.com/topic/ali-sabri>, 22. 4. 2014).

Anwar Sadat. *Anwar Sadat Archives* (<http://sadat.umd.edu/archives/speeches.htm>, 8. 4. 2014).

Blízký východ (<https://sites.google.com/site/hlukesova/jomkipurska-valka-1-cast>, 20. 4. 2014)

Gloria Center (2004). *The Russians Are Going: Sadat, Nixon and the Soviet Presence in Egypt, 1970- 1971* (<http://www.gloria-center.org/2004/03/daigle-2004-03-01/>, 3. 4. 2014).

Hesová, Zora (2008) *Arabský průkopník tržního hospodářství* (<http://euro.e15.cz/arabsky-prukopnik-trzniho-hospodarstvi-781237>, 26. 4. 2014).

Historyguy. *Egyptian- Lybian War of 1977* (http://www.historyguy.com/egypt_libya_war_1977.htm, 5. 4. 2014).

Hochman, Steven H. (2014) *Jimmy Carter – 39th President of the United States and Founder of The Carter Center* (http://www.cartercenter.org/news/experts/jimmy_carter.html, 25. 4. 2014).

Islammemo (2012) *وفاة المستشار الحسن الهضيبي* (<http://www.islammemo.cc/zakera/methl-haza-elyawm/2012/09/01/155010.html>, 21. 4. 2014).

Isreal Ed. *Kilometer 101 Six- Point Agreement signed* (<http://israeled.org/kilometer-101-six-point-agreement-signed/>, 1. 4. 2014).

Israel Ed. *Kissinger and Ismail conduct secret meetings* (<http://israeled.org/kissinger-ismail-conduct-secret-meetings/>, 7. 3. 2014).

Israeli Ministry of Foreign Affairs. *The War of Attrition (1968-70)* (<http://mfa.gov.il/MFA/AboutIsrael/History/Pages/The%20War%20of%20Attrition%20-1968-70.aspx>, 12. 12. 2013).

Israel State Archives. (<http://www.archives.gov.il/NR/exeres/97E47748-1C4C-4DB6-8907-C329976A3BD3,frameless.htm?NRMODE=Published>, 8. 4. 2014).

Nobelprize. *Anwar al-Sadat- Biographical* (http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1978/al-sadat-bio.html, 27. 11. 2013).

Office of the Historian. *Shuttle Diplomacy and the Arab-Israeli Dispute, 1974- 1975* (<https://history.state.gov/milestones/1969-1976/shuttle-diplomacy>, 9. 4. 2014).

OSN - Rezoluce č. 338. Rezoluce Rady bezpečnosti OSN o situaci na Blízkém východě 22. 10. 1973 (<http://forum.valka.cz/viewtopic.php/t/77825>, 20. 4. 2014).

Russiapedia. *On this day: Russia in a click* (<http://russiapedia.rt.com/on-this-day/july-18/>, 7. 4. 2014).

State Information Service. *Egypt's Policy on Europe* (http://sis.gov.eg/En/Templates/Articles/tmpArticles.aspx?ArtID=63825#.Uzm-u6h_vwA, 30. 1. 2014).

Strategic Arms Limitation Talks (SALT I) (<http://www.state.gov/www/global/arms/treaties/salt1.html>, 31. 1. 2014).

The Knesset. *Geneva Conference* (http://www.knesset.gov.il/lexicon/eng/geneva_eng.htm, 2. 4. 2014).

Wars of the World (2000). *The Corrective Revolution in Egypt 1971* (<http://www.onwar.com/aced/chrono/c1900s/yr70/fegypt1971a.htm>, 3. 4. 2014).

10 RESUMÉ

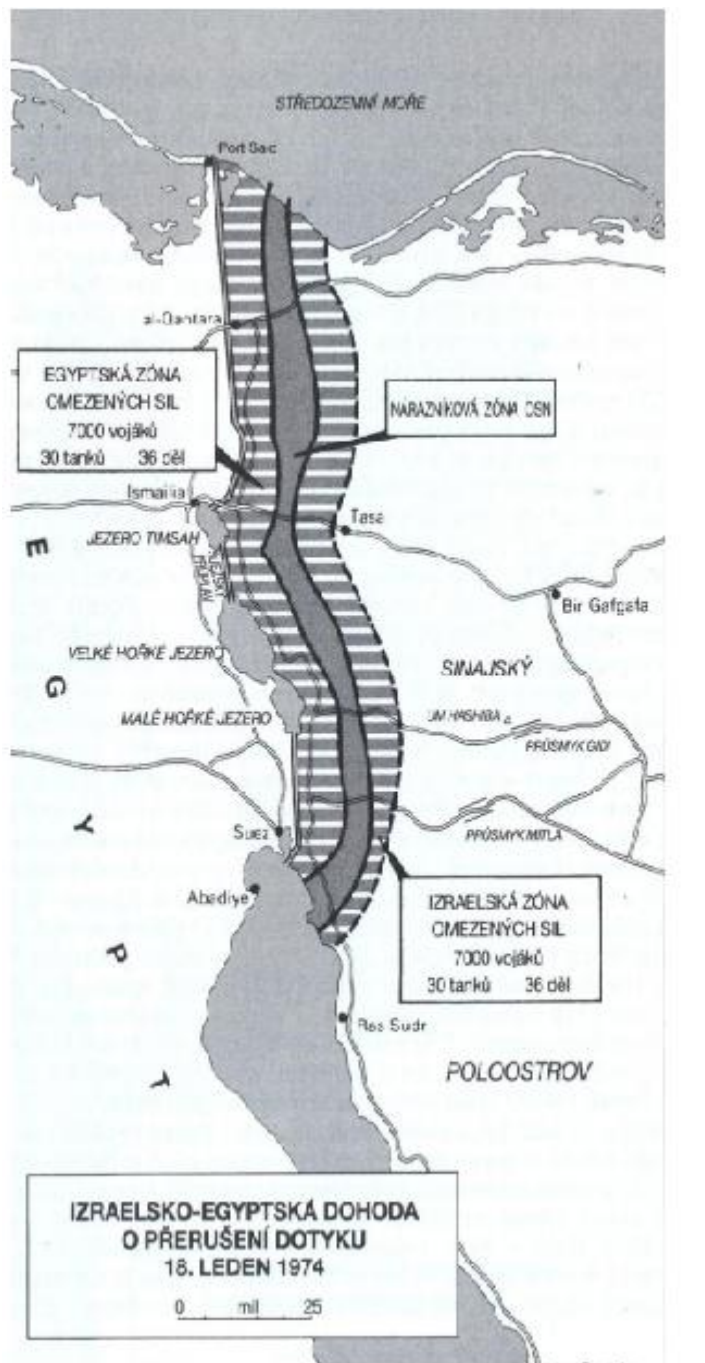
This bachelor thesis is dedicated to the description of life of Anwar Sadat and his international policy. It is focused on important influence of his policy on international relationships, mainly between Egypt and Israel. I started with describing his early political career before the revolution in 1952 and his rise after it.

I focused on Sadat's first steps in the international policy from the election into the presidential office of the Arab Republic of Egypt. Then I mentioned the most important issues between Egypt and the Soviet Union and the United States of America.

The special chapter during his presidential rule presents the relationship between Egypt and Israel and Camp David Accords. Finally, disagreement of Arab League with his policy. His attitude in this question and inner realtions leads to his assassination in 1981.

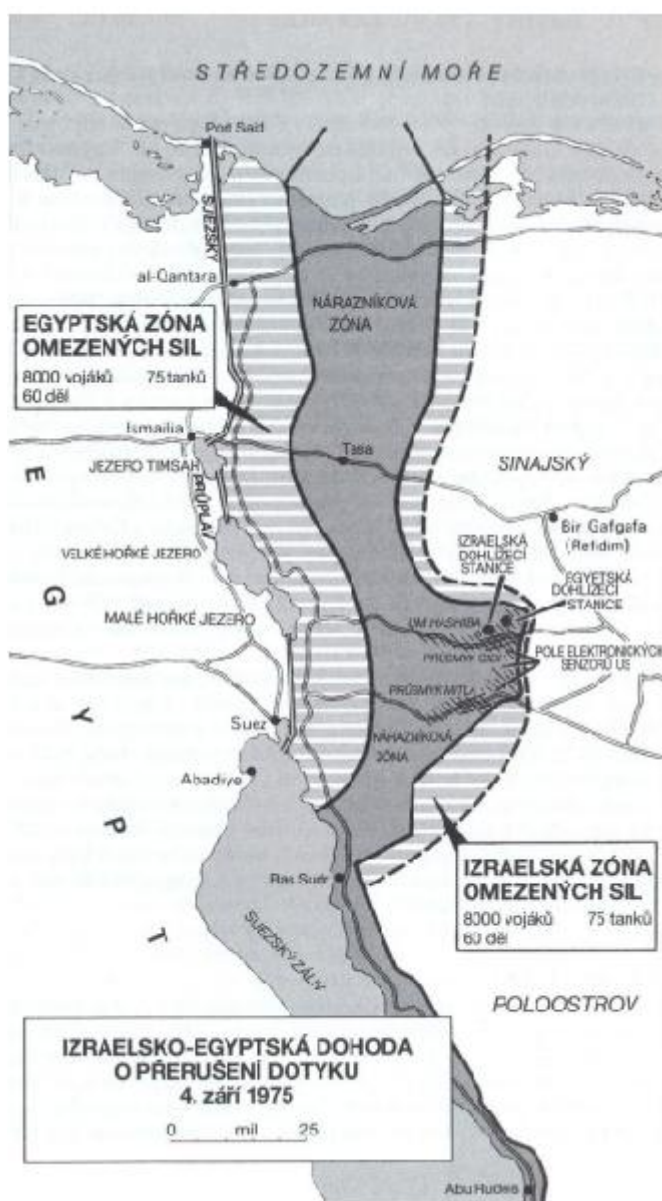
11 PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Izraelsko – egyptská dohoda Sinaj I (18. ledna 1978).

Zdroj: Sachar 1999: 601

Příloha č. 2: Izraelsko – egyptská dohoda Sinaj II (2 a 4. září 1975).

Zdroj: Sachar 1999: 617

Příloha č. 3: Sádát, Begin a Carter podepisují Mírovou dohodu 26. března 1979 ve Washingtonu.

Zdroj:

<http://fanack.com/countries/israel/in-depth/arab-israeli-negotiations/camp-david/>